

Vinden en verleiden van vrijwillige inburgeraars

Beschrijving en evaluatie van het toeleidingstraject

Gemeente Utrecht
Maart 2011

1 Inleiding	3
2. Het toeleidingstraject	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Doel	5
2.3 Doelgroep	5
2.4 Krachtwijk Overvecht	5
2.5 Aanpak en werkwijze	6
2.5.1 Voorbereidingsfase	6
2.5.2 Uitvoeringsfase	7
2.5.3 Evaluatie- en implementatiefase	8
2.6 Resultaten tot dus ver	9
2.6 Geleerde lessen	9
2.8 Succesfactoren en aandachtspunten	10

Bijlagen: 1 koffiekaart

1 Inleiding

Sinds de invoering van de Wet Inburgering in 2007 heeft de gemeente Utrecht zich gericht op de inburgeringsplichtigen. Deze groep is relatief gemakkelijk te vinden en te bewegen tot het volgen van een traject. De inburgeringsplichtigen zijn inmiddels bijna allemaal bekend en grotendeels op een traject geplaatst. Daarom wordt de focus verlegd naar het bereiken van de zogenaamde vrijwillige inburgeraars; migranten die de Nederlandse nationaliteit hebben aangenomen, niet kunnen worden verplicht om in te burgeren, maar soms wel een taalachterstand hebben.

De gemeente Utrecht vindt dat ook vrijwillige inburgeraars gebaat zijn bij een passend taalaanbod. In diverse wijken zijn er bewoners die nog onvoldoende de taal beheersen om volwaardig te kunnen participeren. We willen dat zoveel mogelijk Utrechters 'duurzaam zelfstandig' functioneren in de samenleving – op zodanige wijze dat hun talenten en kwaliteiten optimaal tot hun recht komen. Het gaat om optimaal participeren op de arbeidsmarkt, een actieve rol in de eigen omgeving zoals betrokkenheid bij activiteiten in de buurt, vrijwilligerswerk, het opvoeden van de kinderen, betrokkenheid op school, zorg voor familieleden of anderen. Taal verbindt en voorkomt (sociale) uitsluiting. Het beheersen van de taal is belangrijk voor goede participatie.

De gemeente Utrecht heeft zich, samen met 7 andere gemeenten, aangemeld voor het Innovatietraject Wijkgerichte Inburgering dat door het ministerie van VROM/WWI is ingericht om de wijkstructuur te benutten voor inburgeren. Het traject levert werkwijzen op – zoals weergegeven in deze handreiking – waar andere gemeenten van kunnen leren.

Omdat vrijwillige inburgeraars niet verplicht zijn in te burgeren, zullen zij actief 'verleid' moeten worden om deel te nemen. We moeten naar de mensen toe. Het is lastig om aan te wijzen wie nu precies die vrijwillige inburgeraars zijn en waar ze zitten en omdat zij zich niet altijd bewust zijn van het feit dat zij baat kunnen hebben bij een taalaanbod, zal men het onderwerp moeten aankaarten en toelichten. Wij vinden dat een persoonlijke benadering hierin het beste is. Daarvoor hebben we twee soorten van benadering gebruikt, namelijk de vindplaatsgerichte en de voordeuraanpak. Bij de voordeuraanpak zoek je de vrijwillige inburgeraar thuis op. Bij de vindplaatsgerichte aanpak ga je naar locaties waar potentiële vrijwillige inburgeraars veel komen, bijvoorbeeld de basisschool. Dit rapport richt zich op de vindplaatsgerichte aanpak. De belangrijkste bevindingen kunt u lezen in de samenvatting.

Samenvatting

Vindplaatsgerichte wervingsmethode: het toeleidingstraject

Voor veel vrijwillige inburgeraars is het huidige aanbod van Bureau Inburgering te hoog gegrepen vanwege de intensiteit van het programma, de leslocatie en het tekenen van een overeenkomst met sanctiemogelijkheden bij ongeoorloofd verzuim. Daarom heeft Bureau Inburgering in samenwerking met de Brede school een laagdrempelige instapcursus ontwikkeld, het zogenaamde toeleidingstraject. Dit traject voor ouders duurt drie maanden en er is één dagdeel per week les. Tijdens dit traject maken deelnemers kennis met taalverwerving en worden zij gestimuleerd en gemotiveerd om uiteindelijk deel te nemen aan een regulier inburgeringsprogramma. Tijdens de lessen worden materialen van school gebruikt, zoals de nieuwsbrief en een rapport en er worden 10-minuten gesprekjes geoefend. Werving voor het toeleidingstraject vond plaats op de locatie van de scholen.

Uit de resultaten kunnen we de volgende conclusies trekken.

De vindplaatsgerichte methode levert vrij snel een groot bereik op. Mensen direct aanspreken op het schoolplein en voorlichting geven tijdens ouderinloopbijeenkomsten werkt goed. Ook de inzet van professionals, in dit geval de leerkrachten, die de mensen informeren en motiveren levert veel resultaat op. In eerste instantie worden wel vooral de actieve mensen bereikt, die al bij Bureau Inburgering bekend zijn.

Het toeleidingstraject is een goede tussenstap voor degenen die de overgang van thuis blijven naar een inburgeringsprogramma te groot vinden. Het toeleidingstraject is dichtbij huis, slechts een dagdeel per week, onder leiding van de kinderen en is vrijblijvend in die zin dat er geen sanctiemogelijkheden zijn bij verzuim. Het traject blijkt ook een goed instrument te zijn om mensen te motiveren verder te gaan met een inburgeringsprogramma. 80% van de deelnemers wil verder met het verbeteren van hun Nederlands waaronder 54% in de vorm van een inburgeringstraject.

2 Het toeleidingstraject

2.1 Inleiding

Voor veel vrijwillige inburgeraars is het huidige aanbod van Bureau Inburgering te hoog gegrepen (2 tot 4 dagdelen per week les, een locatie wat verder van huis en het tekenen van een overeenkomst met sanctiemogelijkheden bij ongeoorloofd verzuim). Om deze doelgroep te bereiken en te verleiden tot deelname aan een inburgeringsprogramma hebben we samenwerking gezocht met de Vroeg en Voorschoolse Educatie (VVE) en de Brede school. De school is namelijk een plek waar ouders vaak komen. Ook potentiële vrijwillige inburgeraars. De Brede school bestaat uit 11 basisscholen in Overvecht en concentreert zich op vier speerpunten, waaronder ouderbetrokkenheid. Het is belangrijk voor de ontwikkeling van het kind als ouders weten waar hun kinderen op school mee bezig zijn. Als instrument om ouders te betrekken organiseert de wijkwelzijnsorganisatie momenteel op vier basisscholen inloopbijeenkomsten voor ouders. Tijdens deze bijeenkomsten is er ruimte voor informatie-uitwisseling over de opvoeding en ontwikkeling van het kind. Deze inloopbijeenkomsten zijn, evenals de schoolpleinen bij uitstek goede vindplaatsen voor potentiële inburgeraars.

Om ouders kennis te laten maken met inburgering en te verleiden tot deelname aan een regulier inburgeringsprogramma heeft Bureau Inburgering een laagdrempelige cursus Nederlands ontwikkeld. De scholen dienen hierbij behalve als vindplaats, ook als leslocatie.

2.2 Doel

Door middel van een kortdurende laagdrempelige cursus Nederlands willen we ouders van leerlingen kennis laten maken met taallessen en hen motiveren om aansluitend deel te nemen aan een regulier inburgeringsprogramma.

2.3 Doelgroep

Met deze aanpak richten we ons op ouders met schoolgaande kinderen. De keuze voor deze doelgroep sluit enerzijds aan bij het wijkactieplan Overvecht. Een van de peilers is het vergroten van de kansen voor kinderen tot 12 jaar. Omdat de taalachterstand van ouders effect heeft op de taalontwikkeling van de kinderen en daarmee hun schoolloopbaan, is het belangrijk te investeren in de taalontwikkeling van ouders. Anderzijds sluit de keuze van de doelgroep aan bij de uitgangspunten van de Wet Inburgering. De gemeente Utrecht heeft namelijk opvoeders/ouders benoemd tot de prioritaire doelgroep bij de Wet Inburgering.

Alle ouders mogen deelnemen, ongeacht of zij onder de doelgroep van Bureau Inburgering vallen, een uitkering hebben, inburgeringsplichtig of -behoefstig zijn. Op deze keuze is aangestuurd door de Brede school en de VVE. Zij pleitten ervoor geen mensen uit te sluiten van deelname omdat beheersing van de Nederlandse taal voor alle ouders van belang is. Bovendien zou uitsluiting een negatieve uitwerking kunnen hebben op het bereik onder ouders.

2.4 Krachtwijk Overvecht

De gemeente Utrecht heeft het toeleidingstraject uitgevoerd in de krachtwijk Overvecht. Overvecht heeft 31.000 inwoners. Uit de Wijkenmonitor 2008 blijkt dat het percentage allochtone bewoners (eerste en tweede generatie) in de wijk Overvecht met 51 % het hoogst is van Utrecht. Overvecht is een wijk in beweging. De oorspronkelijke bevolking vergrijsst in een hoog tempo en maakt plaats voor jonge gezinnen. Van de kinderen en jongeren in de wijk is 75% van allochtone afkomst. De

wijk heeft relatief veel kwetsbare bewoners, waarbij veel sociale problematiek schuil gaat achter de voordeur. Een relatief groot deel van de kinderen groeit op in probleemgezinnen. De woningvoorraad is eenzijdig: 75% bestaat uit sociale huur. De blokken 10-hoogflats in combinatie met de grote hoeveelheid openbare ruimte leiden tot een gevoel van anonimiteit onder bewoners. De werkloosheid is twee keer zo hoog als in de rest van Utrecht en de armoedeproblematiek is in Overvecht het grootst van de hele stad. Het opleidingsniveau is laag en het schoolverzuim is hoog.

Integratie gaat niet vanzelf in Overvecht. Ouderen en jongeren mixen slecht en dat geldt ook voor allochtonen en autochtonen. De veiligheidssituatie is verre van gunstig. De criminaliteit ligt boven het gemiddelde van de stad. Daarbij gaat het vooral om jongerenoverlast, drugs dealen, vandalisme, autokraak en geweld (vooral huiselijk geweld). De Overvechters zijn minder gezond dan de gemiddelde bewoner van Utrecht en sporten minder. Naast een ongezonde leefstijl en problemen als overgewicht kampen veel bewoners ook met psychosociale problemen. Er valt veel te winnen in Overvecht, vandaar dat de gemeente Utrecht deze locatie heeft gekozen voor de drie instrumenten van het innovatietraject: huisbezoeken en buurtflat, wijkvoorlichters en toeleidingstrajecten.

2.5 Werkwijze en Aanpak

Het toeleidingstraject is een laagdrempelige cursus van drie maanden. Laagdrempelig omdat het plaatsvindt op de basisschool (of daar dicht in de buurt) en onder leiding van de kinderen. Bovendien heeft het een vrijblijvend karakter in die zin dat er geen overeenkomst of iets dergelijks getekend hoeft te worden. Er is één dagdeel per week les. De les wordt verzorgd door een Nederlandse taaldocent.

De inhoud van de cursus heeft een duale component: ouderparticipatie. De docent oefent met de cursisten bijvoorbeeld het 10-minutengesprek en het lezen van de nieuwsbrief van school. De cursus heeft een open karakter. Iedereen mag deelnemen en er zijn bezoeken, waarop deelnemers vrienden en kennissen mee mogen nemen. Voor deze zogenaamde vrije instroom is gekozen vanuit het idee dat we daarmee nieuwe mensen aanspreken die niet op het schoolplein te vinden zijn. Er kunnen ook deelnemers bij zitten die al eens een inburgeringscertificaat hebben behaald. Zij krijgen een actieve rol tijdens de lessen om anderen te motiveren en te ondersteunen.

Het project heeft een doorlooptijd van anderhalf jaar en duurt tot de zomer van 2011. Tot op heden zijn er drie groepen gestart. Twee zijn begin dit jaar afgerond en een loopt nog door tot aan de zomer. Het project bestaat uit een aantal fasen, die hier achtereenvolgens zullen worden beschreven.

2.5.1 Voorbereidingsfase

De voorbereidingsfase bestond uit de volgende stappen:

Het opzetten van de projectorganisatie

Er werd een projectgroep samengesteld bestaande uit: de projectleider en wijkconsulent van Bureau Inburgering, de coördinator ouderbetrokkenheid Brede School, de teamleider van de Taalschool (onderdeel van Bureau Inburgering) en de wijkaccountmanager van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Deze projectgroep heeft het project inhoudelijk verder uitgewerkt, een planning opgesteld en gedurende het project geëvalueerd en bijgesteld.

Vorm en inhoud traject ontwikkelen

Oorspronkelijk was het de bedoeling dat het toeleidingstraject één jaar zou duren. De duur is nog voor aanvang van de start van de eerste groep bijgesteld naar drie maanden. Voor veel vrijwillige inburgeraars is een jaar een te lange periode en ook niet als laagdrempelig te beschouwen.

Vooraf hebben docenten basismaterialen verzameld. De inhoud van de cursus ligt van tevoren niet vast, maar wordt al doende verder ontwikkeld, op basis van de behoeften van de deelnemers. Tijdens de eerste les hebben we de deelnemers gevraagd wat ze willen leren. Zij gaven aan 'gewoon' de taal te willen leren. De een wil meer oefenen met schrijven, de ander met conversatie.

Naast Nederlandse taal wordt aangesloten bij het portfolio opvoeding en gezondheid. Er wordt aandacht besteed aan het onderwijs van de kinderen (de nieuwsbrief van school wordt bijvoorbeeld samen gelezen), maar ook onderwerpen als 'hoe leg ik mijn klachten uit aan de dokter' worden behandeld. Dit alles naar aanleiding van concrete vragen van deelnemers, zodat zij het geleerde direct kunnen toepassen in de praktijk.

Om een globaal beeld te krijgen van het taalniveau van deelnemers, wordt hen tijdens de eerste bijeenkomst de voorschatter afgenomen. De voorschatter is een korte toets en geeft indicatie van het startniveau, waarop iemand zich bevindt. Als er voldoende aanmeldingen zijn, kunnen deelnemers op basis van de voorschatter in redelijk taalhomogene groepen worden gedeeld.

Bepalen van de wijze van communiceren naar de doelgroep

Samen met de communicatiemedewerker is er een flyer ontwikkeld in eenvoudig Nederlands. Deze is in de bijlagen opgenomen. De naam voor de cursus was aanvankelijk 'School in Nederland'. Na inventarisatie van de wensen van deelnemers is de titel veranderd in 'cursus Nederlands'. Het gaat deelnemers namelijk om het leren van de taal. Als locatie voor de werving is gekozen voor de vier basisscholen, die een wekelijks inlooppunt hebben voor ouders. De coördinator van de inloop zag het toeleidingstraject als een mooi vervolg op de inloop. De voorscholen in de buurt van die basisscholen zijn ook meegepakt in het wervingsplan.

2.5.2 Uitvoeringsfase

De werving

Direct na de Ramadan is gestart met het werven op de schoolpleinen door twee trajectbegeleiders. Een van Turkse en een van Arabische afkomst. De wijkconsulent was aanwezig vanwege haar kennis van het bredere aanbod in de wijk. De scholen hadden een ruimte beschikbaar gesteld waar belangstellenden zich direct konden inschrijven. De beide trajectbegeleiders hebben ook voorlichting gegeven tijdens ouderinloopbijeenkomsten en in ouder-kindgroepen.

Start cursus

Bij minimaal acht aanmeldingen uit eenzelfde buurt is een locatie gezocht voor de cursus. In eerste instantie op de basisschool of voorschool zelf. Als dit niet mogelijk was, dicht in de buurt van school. De Taalschool is op zoek gegaan naar een beschikbare NT2docent. Niet geheel onbelangrijk is het organiseren van kinderopvang voor kinderen tot 2 ½ jaar, die nog niet naar de voor- of basisschool gaan. De Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling heeft in samenwerking met de wijkwelzijnsorganisatie de wijkoppas gecreëerd. Er is een betaalde kracht aangesteld, die vrijwilligers en taalstagiaires van Bureau Inburgering begeleidt. Deze vrijwilligers en stagiaires vangen op locatie tijdens lestijden de kinderen van inburgeraars op.

De docent houdt tijdens het toeleidingstraject een presentielijst bij. De groep heeft een trajectbegeleider, die contact opneemt met deelnemers in geval van verzuim.

Begeleiding

De trajectbegeleider van Bureau Inburgering begeleidt de deelnemers in de vorm van een intake, een voortgangsgesprek en een eindgesprek met doorgeleiding. Ook absentiebestrijding behoort tot de taken. Alle gesprekken vinden plaats op de leslocatie. Er staat één trajectbegeleider op een hele groep. De trajectbegeleider biedt deelnemers ook aan gebruik te maken van een taalcoach ter ondersteuning van het lesprogramma en om het geleerde in de praktijk te brengen.

Afsluiting

Tijdens de laatste les wordt er geëvalueerd en krijgen alle deelnemers een koffiepakket overhandigd (zie foto hiernaast en bijlage 10). De boodschap hierachter is : 'Ga eens op de koffie bij iemand die ook zijn of haar Nederlands wil verbeteren en vertel over deze leuke cursus'. Er is een antwoordkaart toegevoegd die een belangstellende direct terug kan sturen.

2.5.3 Evaluatie- en implementatiefase

Een instapcursus zoals het zogenaamde toeleidingstraject is een goed instrument om mensen te verleiden deel te nemen aan een inburgeringsprogramma. Van de deelnemers uit de eerste twee groepen die het traject hebben afgerond blijkt dat 80% door wil met het verbeteren van de taalvaardigheden en 54% wil (en mag) dat middels het reguliere inburgeringsprogramma. Vanwege de goede resultaten wil de gemeente Utrecht de toeleidingstrajecten voort gaan zetten en uitbreiden naar de andere concentratiewijken.

De vindplaatsgerichte wervingsmethode voor de toeleidingstrajecten ('flyeren' en voorlichting geven op scholen) heeft goed gewerkt. Het levert vrij snel een grote respons op. Het bereik van vrijwillige inburgeraars is nog beperkt en het zal nog moeten blijken of de vrije instroom op den duur zal leiden tot meer deelnemers uit die doelgroep.

2.6 Resultaten tot dus ver

In oktober hebben zich 30 deelnemers aangemeld. Gedurende het traject zijn zes mensen uitgevallen, de overige 24 deelnemers hebben het hele traject doorlopen. Alle deelnemers zijn moeders. Zij zijn verdeeld over twee groepen, waarvan één groep speciaal is bedoeld voor analfabeten (7 vrouwen). Van de 24 deelnemers willen 19 vrouwen (= 80%) door met het verbeteren van de Nederlandse taal. 13 willen en mogen dat via een regulier inburgeringsprogramma. De overigen doen dat via een geïntegreerd traject (beroepsopleiding gecombineerd met Nederlandse les), conversatieles in het buurthuis of een zogenaamd Webtraject. Opvallend is dat slechts vijf vrouwen onder de zogenaamde doelgroep van vrijwillige inburgeraars vallen. De overigen zijn ofwel mensen die al over een inburgeringscertificaat beschikken en dus niet meer in aanmerking komen voor een traject via Bureau Inburgering, ofwel mensen die inburgeringsplichtig zijn, al op traject zitten, maar bijvoorbeeld wachten op (de uitslag van) het inburgeringsexamen.

Aantal deelnemers	24	13 inburgeringsplichtigen, 5 - behoeftigen en 6 die vallen onder de zgn "non-doelgroep"
Wil na afloop door met verbeteren Nederlandse taal	19	= 80 %
Uitstroom		
Regulier inburgeringsprogramma	13	= 54 %
Geïntegreerd traject	2	= 8 %
Webtraject	3	= 13 % al in bezit van een inburgeringscertificaat
Conversatieles via Welzijnsorganisatie	1	= 4 %

Er zijn te weinig deelnemers gestart om conclusies te kunnen trekken over de opbrengst van de vrije instroom van het toeleidingstraject. Hierover kunnen we meer zeggen tegen het eind van het project in 2011.

2.7 Geleerde lessen

Op basis van de ervaringen tot nu toe, kunnen we al een aantal geleerde lessen formuleren:

- Het toeleidingstraject werd aanvankelijk 'cursus School in Nederland' genoemd. Bewust is de term inburgering vermeden, omdat dat negatieve associaties op zou roepen. Toen bleek dat deelnemers vooral de taal willen leren en dat ouderparticipatie minder belangrijk gevonden wordt (omdat hiervoor op de meeste scholen al aanbod is in de vorm van de ouderinloop) is de titel aangepast en de naam van de cursus veranderd in 'cursus Nederlands'. Dat is concreet en duidelijk: het gaat om een cursus Nederlands.
- Om belangstellenden snel te laten starten kan vaak niet worden gewacht tot er voldoende kandidaten zijn met eenzelfde taalniveau. Daarom zullen de instapcursussen vaak bestaan uit taalheterogene groepen. Het is lastig lesgeven aan dergelijke groepen. Houd hiermee rekening bij de keuze van een docent.
- Laagdrempeligheid en vrijblijvendheid zorgen voor een wisselende opkomst tijdens de lessen. Enerzijds is die laagdrempeligheid de reden waarom deelnemers met de cursus meedoen. Anderzijds moet worden voorkomen dat er veel verzuim is en deelnemers gemakkelijk wegblijven.
- Het is belangrijk om een presentielijst bij te houden en cursisten na te bellen bij absentie. Maak cursisten duidelijk dat hun aanwezigheid wordt verlangd en dat ze zich moeten afmelden als ze niet kunnen komen.

- Het is wenselijk om scholen en hun medewerkers nog actiever bij de werving te betrekken. Doorverwijzing via leerkrachten, die ouders op het aanbod wijzen kan het aantal deelnemers doen toenemen. Het blijft nu bij toevallige ontmoetingen op het schoolplein. Daarmee bereik je alleen ouders van de jongere kinderen. De ouders van oudere kinderen die zelfstandig naar school kunnen bereik je op die manier niet. Wij gaan hier het komende schooljaar verder op inzetten.

2.8 Succesfactoren & aandachtspunten

- De inhoud van de lessen afstemmen op wensen van de deelnemers zorgt ervoor dat zij de opgedane kennis direct toe kunnen passen.
- Het organiseren van zogenaamde bezoeken (waarbij kennissen en bureaus mee mogen komen) vergroot het bereik.
- Zorg ervoor dat er een goede aansluiting is tussen het toeleidingstraject en de reguliere inburgeringscursus (bijvoorbeeld de intensiteit en de locatie). Zo heeft Bureau Inburgering na het toeleidingstraject van één dagdeel op de basisschool, een regulier programma van twee dagdelen per week in de eigen wijk.
- Inzet van docenten op het toeleidingstraject die ook het reguliere inburgeringstraject voor deze doelgroep verzorgen, verlaagt de drempel om door te gaan. Deelnemers raken snel vertrouwd met de docent en zullen gemakkelijker de overstap maken naar een regulier traject als de docent meegaat.

Bijlage 1

Koffiekaart

Zo... en nu een kopje koffie!

Vond u het leuk om Nederlands te leren? Kent u iemand die ook zijn of haar Nederlands wil verbeteren? Ga dan eens op de koffie, vertel over de cursus en geef deze kaart.

Ik wil me graag aanmelden voor de cursus

Mijn naam:

Mijn telefoonnummer is:

Mijn adres:

Stuur de ingevulde kaart op naar de gemeente Utrecht en gebruik hiervoor de bijgevoegde envelop. U hoeft geen postzegel te plakken.

